

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

QUADERN PRÀCTIC PER:
INTERVENCIÓ EDUCATIA
EN PROCESSOS
D'ADAPTACIÓ SOCIAL

Professora:

Concepción Aroca Montolío

Curs: 2014-2015

Correu electrònic: Concepcion.Aroca@uv.es

TEMA 1

ACTIVITAT 1.1.

A continuació apareixen alguns casos de teràpia familiar on caldrà establir quins estils o quin model familiar representa cadascun tenint en compte els determinats per Nardone et al., (2003). Cal que justifiqueu per què penseu que cadascun dels casos correspon a un model o a un altre.

	MF
<p>Una mare, de mitjana edat, assisteix a la teràpia amb gran part de la cara amb moradures per un atac físic que li havia mamprés la pròpia filla de 18 anys. Aquests assalts eren freqüents des de feia algun temps.</p> <p>La mare viu amb la seua filla (d'una relació anterior) i el fill de la seua nova parella, que té 13 anys.</p> <p>Des que el pare de la jove va deixar de mantenir contacte amb elles, la jove va començar a tenir períodes de bulímia nerviosa, violència envers la mare i deserció escolar. La mare, davant els episodis de violència de la filla, intentava constantment parlar-hi, però era impossible establir una comunicació, encara que fóra mínima. La mare va dir que havia adoptat una actitud passiva davant dels atacs de la filla perquè aquesta s'adonara del que li feia i de la lesió que li havia causat (la mare era una dona corpulenta i la filla era una xica baixeta i un poc grosseta). Quan el terapeuta va parlar amb la filla semblava dolça i delicada, però va advertir la ràbia cap a la seua mare, a qui va definir com a xantatgista, capaç de fer-la sentir culpable constantment i que li provocava les pitjors reaccions, que només tenia davant d'ella.</p>	
<p>Al centre de teràpia familiar varen arribar un pare i una mare que eren atacats verbalment i físicament per la seua filla de 22 anys, des de feia temps i de manera constant.</p> <p>Davant del terapeuta, la jove no deixa d'acusar-los de ser qui li ha provocat tots els seus problemes.</p> <p>La filla agressora era la xicoteta (tenien dues filles majors que ella), amb ella s'havia invertit més temps i diners que amb les altres filles; per a ella treballaven tots (la mare, el pare i les dues germanes) per a poder pagar classes particulars i portar-la a un col·legi privat perquè els professors estigueren més damunt d'ella. Després arribà la universitat i quan les germanes es varen casar, ajuntant els dos sous dels progenitors no arribaven per poder pagar totes les despeses de la filla agressora (vehicle propi, roba de disseny, una habitació llogada per anar a la universitat i diners en abundància per a les seues necessitats). I ara, quan ells no li donaven el que volia, es tornava molt més violenta que anys arrere. Tot i això, tant el pare com la mare l'única cosa que reclamaven a la filla era que els mostrara afecte i estima, i que els reconeixera tot el que feien per ella, res més.</p>	

<p>El cas es refereix a un pare que entra en el centre amb els seus fill i filla, quasi de la mateixa edat. La mare havia mort després d'una llarga i devastadora malaltia de càncer. El pare és empresari però, tot i això, va passar molt de temps amb els seus fills, especialment amb el xic, al qual va ajudar a preparar els exàmens per accedir a la universitat. La filla ja era una advocada i treballava en una notaria.</p> <p>El pare havia ajornat el seu casament amb la seua actual parella davant la problemàtica situació amb el fill. El problema era que aquest havia començat a consumir estupefaents, feia curses il·legals amb el cotxe i feia apostes; gastava molts diners; amb els seus amics participava en actes de vandalisme urbà, fins i tot, suposadament, va ser autor d'un intent fallit de violació. Davant d'aquesta situació, el pare i la germana varen mantenir llargues converses amb el jove (en realitat eren monòlegs) per fer-lo raonar, però la reacció d'aquest era molt violenta: trencava coses de la casa, insultava, coaccionava i amenaçava de denunciar el pare per maltractament psicològic i físic perquè tenia fotos amb la cara i el cos plens de colps fets en les baralles amb uns altres joves, però diria que el pare n'era el agressor. Fins i tot, el jove era l'amo absolut d'algunes habitacions de la casa que havia tancat per al seu ús exclusiu, cosa que el pare va permetre des del primer moment.</p> <p>Si el fill maltractador anà a teràpia fou perquè el pare li havia promès una recompensa en metàl·lic.</p> <p>A l'inici de la teràpia, va ser groller, irrespectuós i arrogant. El seu pare es va trobar tan molest i violent per la situació que li va fer una bufetada davant de la terapeuta. En paraules de Nardone <i>et al.</i> (2003), "[...] com és normal en aquestes situacions, veiem complementarietat entre l'actitud racional i mòrbida d'alguns i la posició dura i rígida de l'altre. Aquestes situacions poden degenerar en violència d'un fill a la resta de la família i arribar a extrems realment tràgics [violència reactiva]. Després de la teràpia, tot va tornar a la normalitat i el fill va arribar a dir que no creia que el seu pare poguera ser una persona bastant decidida i capaç de fer-se respectar" (p. 83-84).</p>	
<p>Un pare, que tenia una forma de vestir molt juvenil, va venir al centre amb el fill de 19 anys d'edat. Entre ells semblava que hi havia una relació amistosa i ideal, amb actituds d'acceptació recíproca i total. El problema era que el fill mullava el llit des de feia molts anys i cap tractament previ li havia curat l'enuresi. El pare diu que solament li passa a casa perquè si va a dormir a un altre lloc no mulla el llit.</p> <p>Una vegada resolt el problema de l'enuresi, el jove va tornar al centre de teràpia sense el pare, però aquesta vegada, per resoldre les seues dificultats per interactuar i relacionar-se amb unes altres persones, especialment del sexe oposat. Segons el jove, els seus pares no el podien ajudar perquè estaven molt vinculats amb ell a nivell emocional, cosa que els feia febles.</p>	
<p>Al centre acudeix una família formada per una mare (metgessa), un pare (enginyer) i una filla de 14 anys amb 40 kg de pes, derivada per un psiquiatra, perquè les causes de l'anorèxia nerviosa que patia l'adolescent podrien estar relacionada amb la dinàmica familiar. A conseqüència de la malaltia de la filla, la mare va demanar una baixa laboral temporal per poder estar amb la filla tot el temps que calguera. Tot i això, la filla demanava a la mare més i més atenció; fins i tot va aconseguir "tirar" el seu pare del llit matrimonial per poder dormir ella i sa mare juntes. Però, com és habitual en aquests casos, "l'actitud acollidora, dolça i protectora dels progenitors el que alimentava era la patologia de la seua filla" (Nardone <i>et al.</i>, 2003, p. 62).</p>	

Aquest cas es refereix a un pare, professor d'universitat, i una mare que vénen perquè els seus fills, de 25 i 28 anys, presenten conductes de rebuig i indiferència cap a ells. El fill major havia deixat els seus estudis universitaris, malgrat les ajudes i les pressions del pare que, com més l'ajudava, més es reafirmava el fill en deixar els estudis. El jove de 28 anys era educat i afectuós amb tothom, però amb els seus pares era tot el contrari (groller i distant), fins i tot va mostrar comportaments violents envers ells. El pare i la mare culpaven del seu comportament un amic del fill. Feia anys que el jove vivia en un apartament però, tot i que treballava, el seu sou no cobria el seu "alt" nivell de vida; llavors, gràcies a tot tipus d'ajudes (diners, menjar, neteja, roba...) que li donava la mare, podia continuar vivint fora de la casa dels progenitors.

El fill més jove, amb 25 anys continuava estudiant en una universitat que estava en una altra ciutat, per tal d'estar pocs dies a casa dels progenitors. No es presentava als exàmens, vivia feliç, tenia coberts tots els capritxos i les necessitats (tenia cotxe, moto, vivia sol en un pis en el centre de la ciutat, etcètera). Quan el pare va intentar restringir els costos, el fill va reaccionar amb violència i va amenaçar de deixar la universitat i robar per viure com ell vogueira, "llavors els pares es van espantar molt i, tement que es poguera ficar en problemes i trobar els diners d'una manera il·legal, havien reactivat les seues 'donacions' indiscriminades cap al menor de la casa" (Nardone *et al.*, 2003, p. 66). La mateixa seqüència i reacció filio-parental que passava amb el fill major.

ACTIVITAT 1.2.

1. Busqueu notícies des del 2010 fins ara al voltant dels neonazis, skinheads i red skins relacionades amb les seues actuacions, principalment a la Comunitat Valenciana.

2. Visió del vídeo Diario de un skin.

TEMA 2

Si teniu interès en casos reals i específics de *bullying*, podreu trobar-los en el llibre de:

Macfarlane, A. i McPherson, A. (2005): *Bullying. Quan els joves són víctimes i agressors*. València: Bromera.

Correus electrònics d'experts en *bullying*. Aquests autors tenen publicats articles i llibres interessants.

- DAN OLWEUS: Olweus@psyhp.uib.no
- FUENSANTA CEREZO: fcerezo@um.es
- ROSARIO ORTEGA: ortegarviz@uco.es
- Mre D. DÍAZ-AGUADO: maria56@inicia.es
- KLAUS-JÜRGEN TILLMANN: klaus.tillmann@uni-bielefeld.de

ACTIVITAT 2.1

Mobbing envers el professorat.

Les dades que apareixen a continuació han augmentat considerablement des del 2010.

1. *Busqueu en el Ministeri d'Educació i en totes les conselleries d'educació arreu del país dades al respecte per saber si aquesta problemàtica està tractada com cal i hi ha mides de protecció cap al professorat com a figura d'autoritat.*

2. *Quines són les persones responsables d'aquest tipus de maltractament en l'àmbit escolar? Per què?*

3. *Justifiqueu, amb dades i resultats provats, si caldrien o no programes de prevenció davant del maltractament al professorat a tots els nivells acadèmics (des de primària fins a Graus).*

ALACANT

Dos mestres varen denunciar un alumne de 14 anys davant la Guàrdia Civil perquè, segons constava en la denúncia, un dels professors estava fent la classe d'Educació Física al gimnàs de l'institut quan varen entrar tres alumnes amb actitud provocadora. Quan el professor els ho va recriminar i els va ordenar que eixiren, un d'ells li va pegar un colp a la cara al temps que l'insultava. Aquest professor agredit va demanar ajuda al professor de guàrdia i, en intentar calmar l'alumne agressor, aquest també la va mamprendre a colps amb ell.

Segons la memòria judicial del 2006 i en la fiscalia d'Alacant, es varen comptabilitzar 97 casos de violència envers el professorat d'aquesta província. Dels casos esmentats, 94 varen ser comesos per alumnes de 14 i 15 anys. El Ministeri Públic va arxivar un total de 35 casos perquè estaven protagonitzats per menors de 14 anys i, per tant, *no eren imputables penalment*. D'aquests, el cas més penós va ser l'agressió d'un alumne de l'IES Sant Vicent del Raspeig a un professor per una discussió al voltant d'un paquet de tabac. Les imatges d'aquesta agressió varen ser gravades en un mòbil per una alumna que, posteriorment, les va

vendre per 100 € sense especificar, a qui o què varen fer després de la compra d'aquestes imatges.

Així mateix, l'Estudi Cisneros VIII, que tracta la violència envers el professorat, dins de l'ensenyament públic, de la comunitat de Madrid (2006)¹ on es varen entrevistar 6.000 mestres d'on es va concloure, inclou entre altres coses:

- Que l'impossibilitat de sancionar l'alumnat comporta la sensació d'impunitat en aquests.
- L'extensió d'un estil social educatiu basat en "la prohibició de prohibir", juntament amb la dificultat real de sancionar conductes violentes, en opinió dels professors, genera un clima escolar d'impunitat que reforça la sensació que "no passa res".
- La violència cap al professorat contribueix al fet que l'alumnat es qüestione l'autoritat que té un mestre i el paper d'educador que li donen els progenitors dels xavals. Perquè, en efecte, segons l'estudi Cisneros, la crisi d'autoritat i de disciplina genera la pèrdua del respecte per l'altre encara que siga com a professional o membre de la societat. Fet al qual es pot afegir que l'activitat del professorat és contínuament qüestionada per molts pares i mares mitjançant pressions, coaccions, amenaces i agressions (verbals i físiques). Motiu pel qual es considera essencial que l'alumnat tinga coneixement dels límits dels seus desitjos i les seues obligacions.²

Ara passem a presentar-vos les xifres de l'Informe Cisneros davant de les quals hauríem de reflexionar, més quan han augmentat cada any a tot l'Estat:

- El 92% del professorat considera que la violència s'ha incrementat exponencialment en els últims anys de manera preocupant.
- El 90% opina que els centres educatius viuen una violència quotidiana cada vegada més insuportable, fet que els afecta psicològicament.
- Dins de les causes que han incrementat la violència, segons l'informe: el 74% tindria com a causa no realitzar la tasca educativa que correspon als progenitors; el 66% a la violència que hi ha en la nostra societat; el 65% a la crisi de valors³ i el 58% a la proliferació de models socials violents en la Xarxa i els mitjans de comunicació.
- La majoria (75%) dels actes violents contra el professorat són perpetrats pels alumnes, mentre que el 36% procedeix dels pares i les mares dels alumnes.
- Un de cada quatre professors/es (24%) notifica que ha estat víctima d'actes violents en el seu centre de treball.
- Referents als tipus de violència tenim: un 60% d'agressions verbals; un de cada sis és intimidat; un de cada deu pateix agressions físiques i robatoris; un de cada deu pateix amenaces físiques i el 6% diu que és víctima de coaccions o xantatges.

¹ Elaborat per Iñaki Piñuel de l'Instituto de Innovación Educativa y Desarrollo Directivo (IIEDDI), recuperat en: <<http://www.foros.nu/info/informe-cisneros-VIII.pdf>>.

² Iñaki Piñuel: "No lo eduques, dale la pastilla", recuperat en: <<http://www.acosoescolar.com/>>.

³ Segons aquest informe, en el panorama social dominen els valors que afavoreixen la violència. Per exemple: el culte a l'èxit, la rivalitat, la competitivitat, la necessitat de triomf i el reconeixement social per part dels altres, el narcisisme i l'hedonisme social, l'exacerbació del desig, la dictadura de la gratificació immediata, el culte a l'exclusió del que no pensa com nosaltres com a sistema regulador de grup, i la pressió a la conformitat o el pensament únic.

- El 87% dels professors diuen que han patit maltractament psicològic, d'aquests, la meitat (48%) presenten símptomes psiquiàtrics moderats o greus, com ara: ansietat greu en el 100% del professorat i depressions majors o greus en el 80%.
- La violència incrementa el risc de baixes o, directament, d'abandonament professional. De fet, el nombre d'abandonaments de la professió docent és quasi tres vegades superior al col·lectiu de víctimes.

La mateixa font ha tret una breu nota des del Ministeri d'Educació en què es diu que el 2012 es varen triplicar els atacs físics, psicològics i econòmics (robatoris i destrosses de les pertinences del professorat). Molts d'ells els podeu trobar en la Xarxa.

ACTIVITAT 2.2.

Estudi de casos

Estudi de casos reals de fills maltractadors (les dades personals i els noms que pogueren identificar el menor estan canviats o no apareixen, per la Llei de protecció del menor). No he traduït la informació següent perquè vull que pugeu tenir-la tal com la trobareu (no he tocat res de la redacció o de paraules inventades. És a dir, està copiada textualment). No oblideu que així és com informen els professionals de l'àmbit del menor dins de Justícia, en aquests casos varen ser educadors/es socials i els psicòlegs i les psicòlogues. De vegades, són els pedagogs i les pedagogues i els treballadors i les treballadores socials qui aporten informació al voltant de l'àrea educativa i la família del menor.

1. A mesura que llegiu el cas que heu triat, cal que anoteu:

- Quina informació penseu que us faltaria per elaborar un diagnòstic del menor?*
- Quin tipus d'informació us caldria tenir per proposar la intervenció amb el menor?*
- Quin tipus d'informació no cal tenir partint del tipus **de fets provats** o delictes que ha comés el menor?*

2. Quins conceptes tècnics apareixen que poden ajudar-vos a comprendre més el cas que esteu analitzant? Per què?

RICARD

1. FETS PROVATS

A partir del 17 al 21 de març de 2005, durant el mes d'abril i fins que s'interposen les denúncies, Ricard és acusat l'1 i el 3 de maig per colpejar i amenaçar de mort els progenitors. Va colpejar, va amenaçar la mare, va insultar els seus progenitors i espentà el seu pare. Es produeixen moradures en la mare a més de fer-la patir una crisi d'ansietat.

El menor reconeix alguns dels fets.

DECISIÓ

Anar-se'n a conviure amb una altra família o grup educatiu per un període de tres mesos. Transcorreguts un mes i 25 dies al centre, el jutge li imposà 6 mesos; aquest augment és també

provocat perquè el menor en el mes de juliol va insultar, cridar i amenaçar un educador davant la seua negativa a menjar.

2. INFORME DE L'EQUIP TÈCNIC

2.1. DADES FAMILIARS. Composició familiar: Pare (69 a.), jubilat; mare (59 a.), mestressa de casa; germana (35 a.), perruquera; germà (27 a.), pintor, i el menor (17 a.).

2.2. HISTÒRIA FAMILIAR

Els ingressos familiars són la paga de jubilació del pare.

Quan naix el menor, el pare té 52 anys i la mare, 42. La mare diu que amb els seus dos fills grans no va tenir problemes significatius. No van acabar l'ensenyament reglat però de seguida es van incorporar al món laboral.

2.3. DINÀMICA FAMILIAR

A la casa, hi viuen els progenitors i el menor. La mare diu que té cura del seu nebot i que en va tenir la major part del temps, en aquest període és quan el menor va començar a tenir gelosia, va presentar problemes per menjar, o cridava l'atenció amb conductes inadequades (per les quals era renyat), i es va convertir en un xiquet esquerp i poc afectiu amb els pares. Per aquest motiu van portar el menor al Centre de Salut Mental als 8 anys, i li digueren que patia un trauma infantil per la situació familiar (pel seu cosí), però que amb el temps desapareixeria. No obstant això, com que el menor no volia anar a aquest centre, van deixar d'anar-hi, pensant que amb el temps canviaria.

Per contra, el seu comportament va empitjorar.

2.4. GRUP D'IGUALS

Els pares no els accepten perquè no són bones persones, són males companyies.

2.5. HABITATGE

Unifamiliar en propietat, en bones condicions, el barri compta amb tots els recursos, hi han viscut des de l'inici de la seua relació.

2.6. SITUACIÓ SANITÀRIA

Àrea PSICOLÒGICA

Actitud: rebel, intransigent i de vegades violenta. La relació familiar és conflictiva, a més d'existir manca de recursos en els seus progenitors per exercir un control efectiu sobre el seu fill.

Presenta vulnerabilitat en les contingències socials, dificultat per mesurar les conseqüències dels seus actes quan transgredeix les normes, amb una clara dificultat per assumir la norma. Es rebel·la davant les figures d'autoritat (especialment els seus progenitors) i té una baixa tolerància a la frustració.

Deficient control d'impulsos, sense anticipar-ne adequadament les conseqüències.

Egocentrisme, sense perspectiva social, sense tenir en compte les necessitats de l'altre. La quasi totalitat del temps la passa al carrer, sense responsabilitats. Diu que consumeix alcohol i haixix esporàdicament. El menor va amb un jove major d'edat des que ell estava en 1r d'ESO i "s'inicià" en el haixix i la coca; sembla que hi ha conductes delictives. Segons els seus progenitors i el veïnat, el menor volia deixar aquesta relació però pel seu caràcter és incapaç de posar-hi fi.

Amenaça els seus progenitors amb frases com: "us destrossaré el cotxe", "un dia cremaré la casa amb vosaltres dins", "us mataré". Els havia agredit físicament en diverses ocasions, els progenitors tenen por i posen un pestell a la seua habitació. I va ser davant d'aquestes agressions que van decidir interposar una denúncia.

Els seus pares diuen que van establir un sistema de normes i quan aquestes s'incomplien, el castigaven. Però, a mesura que va créixer no va ser suficient i no van poder fer-lo complir les normes. Quan els progenitors van a veure'l al Centre (amb un educador observant), veuen que el seu fill, a poc a poc, torna a manifestar conductes inadequades. Se senten decebuts en veure que ell no ha canviat. Les relacions paternofilials estan deteriorades (i les maternofilials?).

4. INFORME EDUCATIU

Va deixar els estudis en 2n d'ESO. Apareixen l'absentisme i les fugues "perquè s'avorria". El seu nivell d'instrucció és baix. Des que va deixar l'IES no ha realitzat cap activitat amb continuïtat de cap tipus (formativa i/o laboral). No té plans d'incorporar-se al món laboral.

Diu que ell canviaria si els seus progenitors ho feren, però s'observa una descompensació per part seua.

Quan estava en 1r d'ESO diu que va ser objecte de burles i va pensar "em faré amic dels gitanos i així deixaran de ficar-se amb mi", i va anar amb xics majors. És quan apareixen l'absentisme, el tabaquisme... els seus pares ho descobreixen i s'enfaden amb ell davant d'uns altres joves, fet que augmenta el rebuig del menor cap als seus progenitors. A poc a poc, i amb tot això, es mostra més dèspota i agressiu; no menjava on ho fan els seus pares i si en arribar a la nit els seus pares estaven veient la TV, els enviava a l'habitació, i els seus pares en veure que no podien raonar amb ell i per evitar mals majors, se n'anaven.

Al Centre mostra correctes hàbits higiènics. Fa les tasques encara que li les han d'ensenyar perquè no sap fer res.

En els grups amb els quals conviu al centre busca incessantment la seua aprovació; fins i tot el grup té una gran influència sobre el seu comportament, actitud i opinió sobre ell. Davant dels conflictes té actituds de cooperació.

Amb els adults del Centre adopta una actitud oposicionista i provocadora, els falta el respecte. Però quan l'adult adopta un posicionament ferm modifica l'actitud i es torna més receptiu i afable.

BENEDICTO

1. HECHOS PROBADOS

Con 13 años aparece un delito de robo con fuerza.

El 21 de febrero de 2006 se presenta denuncia por un delito de malos tratos habituales en el ámbito familiar, en la persona de su madre cuando el menor tiene 17 años.

FALLO...

2. INFORME DEL EQUIPO TÉCNICO

2.1. DATOS FAMILIARES. Composición familiar: madre, abuelos maternos y menor.

2.2. HISTORIA FAMILIAR

Es hijo único de madre adolescente (tuvo al menor con 18 a.), en 1996 se separa de su pareja y el menor queda bajo custodia de su madre, hasta hoy. Desde hace unos meses el menor vive con su padre, la compañera de éste y los hijos de ésta, y no mantiene contacto con su madre.

2.3. DINÁMICA FAMILIAR

Su padre es albañil por cuenta propia. La madre es dependiente en un comercio.

No existen recursos familiares suficientes para ejercer un control efectivo sobre las actividades que realiza.

La conflictividad que presenta el menor ha deteriorado y desequilibrado el funcionamiento familiar.

El conflicto con la madre se deteriora el verano de 2004 porque no había control horario, el menor consumía alcohol y hachís, presentaba un mal comportamiento, faltaba dinero en casa e insultaba constantemente a la madre. Ante tantos problemas, el menor opta por irse a vivir con su padre y la compañera de éste, pero sólo estará 3 meses porque su progenitor no quiere que viva con él.

Según la madre, mientras el menor vivió con su padre, éste consumía alcohol, cocaína y hachís, tanto en casa como en la calle.

2.4. GRUPO DE IGUALES

Su grupo de amigos es muy reducido porque el menor presenta problemas de adaptación.

2.5. VIVIENDA

2.6. SITUACIÓN SANITARIA

3. ÁREA PSICOLÓGICA

A los 12 años acude al Centro de Salud Mental (en el año 2000) y presenta “angustia psicótica”, con ideas delirantes de perjuicio, de control e influencia, alucinaciones visuales y auditivas, despersonalización, desrealización, interpretaciones delirantes y deterioro de su capacidad auditiva.

El diagnóstico es de *psicosis infantil*. Mejora con antipsicóticos, pero presenta un deterioro esquizofrénico.

Presenta una inteligencia límite: discapacidad global de 53 y minusvalía o enfermedad de 60.

Presenta un alto nivel de conflictividad e inadaptación en las áreas: escolar, familiar y social.

Durante la entrevista se muestra nervioso e inquieto, extrovertido y colaborador.

4. INFORME EDUCATIVO

Acude a la escuela hasta 3º de ESO en 2005 en un centro de educación Especial para discapacitados, sólo durante 3 meses.

Fue víctima de *bullying*. Presentó fugas de clase y tuvo poca estabilidad conductual en la escuela.

Repitió 2º de ESO. Iba a un programa de Iniciación Profesional en la especialidad de Operario de Instalaciones Eléctricas de 9 a 14 h., pero lo deja.

JUAN

1. HECHOS PROBADOS

- a. El día 4 de junio de 2004, al no aceptar una decisión de su madre, la cogió del cuello y la golpeó en los brazos causándole hematomas en ambos brazos y dolor en el cuello.
- b. Sobre las 19 h. del día 17 de noviembre de 2004, el menor molestó a su hermana de 9 años cuando ésta se estaba duchando; la madre intentó impedirselo cerrando la puerta del cuarto de baño, lo que motivó que el menor le diera un empujón en la espalda y una bofetada tirándole al suelo las gafas graduadas.

FALLO...

2. INFORME DEL EQUIPO TÉCNICO (15-12-2005)

2.1. DATOS FAMILIARES. Composición familiar:

2.2. HISTORIA FAMILIAR

Los padres del menor contrajeron matrimonio hace **aprox.**

Presenta un problema de salud mental y los padres ya se sienten impotentes. El menor quiere vivir con sus padrinos, y su madre dice que es imposible porque las relaciones no son adecuadas.

2.3. DINÁMICA FAMILIAR

2.4. GRUPO DE IGUALES

A los padres del menor no les gustan los amigos de su hijo. Además, el menor dice que fuma porros todos los días con ellos.

2.5. VIVIENDA

2.6. SITUACIÓN SANITARIA

Cobertura farmacéutica y sanitaria.

El menor es diagnosticado de un trastorno de personalidad, con ingreso en unidad de psiquiatría, y recibe tratamiento médico y farmacológico.

El menor es llevado a la Audiencia por sus progenitores, que lo traen de un centro psiquiátrico donde está internado.

3. ÀREA PSICOLÒGICA

El menor dice que quien le pega es su madre y él se defiende. Su madre dice que ha habido más agresiones (ella interpuso las denuncias) y que en esos días todos tenían que estar con las puertas cerradas. Y ella le pega porque no la respeta.

El menor, hasta los 4 años vivió con los abuelos por razones laborales de los progenitores. A partir de los 5 años va a vivir con sus padres y comienza a manifestar reacciones agresivas hacia la madre como mecanismo de defensa ante las negativas y/o frustraciones del menor.

Le llevan a consulta neuro-pediátrica y se le diagnostica un TDA-H, acude a especialista en numerosas ocasiones.

El 16-12-2003 se hace el diagnóstico neuropsicológico del menor y se le encuentra una moderada disfunción del lóbulo frontal.

En posteriores consultas y varios ingresos en los servicios psiquiátricos se le diagnostica un TPD (Trastorno de la personalidad disocial; TD).

Durante la entrevista:

- Tiempo de reacción lento y discurso empobrecido
- Dificultad para mantener la atención
- Inquietud psicomotriz
- Impulsividad
- Alta irritabilidad
- Nula tolerancia a la frustración
- Agresividad ante la contrariedad
- Actitud rebelde ante las figuras de autoridad, no acepta límites ni normas
- Dice que consumía/consume diariamente hachís
- Medicación: Risperdal, Topamx, Akineton y Belsitran, lo toma pero según su madre con un serio descontrol de horarios.

En los dos últimos años ha tenido diferentes ingresos en clínica mental. Es un muchacho agresivo verbal y físicamente con familia y grupo de iguales.

Los progenitores utilizan recursos privados de psiquiatría pero ya quieren pasarlo a SS.SS.

La madre se enfrenta más al menor porque quiere que cumpla las normas. El padre es más flexible (está fuera de casa). Según su madre, cuando el menor toma correctamente la medicación "es más llevadero".

Los progenitores están en proceso de separación aunque siguen viviendo juntos. Dicen que las relaciones familiares son problemáticas, existe un elevado grado de violencia familiar, sobre todo entre el menor y la madre.

4. INFORME EDUCATIVO

El menor abandonó la escuela en 3º de ESO (lo estaba repitiendo), anteriormente era absentista. Ha estado en varios colegios.

No tiene ninguna actividad educativa ni formativa. Además, tiene un descontrol de horarios, se acuesta a las 5 h. y se levanta a las 14 h.

TEMA 3

ACTIVITAT

A continuació us presente notícies de, quasi, fa vuit anys. Després de llegir-les, busqueu unes altres de l'any passat o d'aquest al voltant d'una de les quatre problemàtiques exposades (la que més us interesse), per valorar l'estat de la qüestió vinculat a:

1. Ara hi ha més o menys violència lligada a la problemàtica escollida, segons la informació que heu buscat?
2. Podríeu proposar dues o tres solucions basant-vos en la teoria científica, des de la intervenció socioeducativa i comunitària per a la problemàtica escollida? Les propostes les haureu de fer segons estiga ara la situació analitzada per vosaltres (fixeu-vos en els factors de risc socials/comunitaris o de política social).

1. Podem conviure els uns amb els altres?

Com a resultat de les, per desgràcia, ja famoses caricatures del Profeta Muhammad, es va desencadenar, més si cal, la violència exagerada entre dos mons. El problema és més gran quan aquests dos mons cal que visquem i vivim a la mateixa ciutat, com és València. El President del centre islàmic d'Espanya a València, Imad al Naddaf Yalouk, va denunciar, el 9 de febrer de 2006, l'aparició de grafits racistes i amenaçants a la mesquita de la ciutat, que es varen atribuir a un partit neonazi. Però, l'Imad al Naddaf no va dubtar a condemnar els actes que s'han produït en diferents països islàmics contra les ambaixades i els interessos de països com Dinamarca, Espanya o Itàlia. Ell mateix afirma que hem de tenir en compte que aquests països islàmics "estan aprofitant políticament aquesta situació per descarregar la seua ràbia contra l'oest". Però, i de la mateixa manera, també va mostrar la seua oposició a la publicació de les caricatures i va criticar que, sota el pretext de la llibertat d'expressió, "es pot insultar" els seguidors de la religió musulmana: "Defensem la llibertat d'expressió, però amb una llibertat respectuosa".

A més a més —continua l'Imad—, els grafits no són només les amenaces que ha rebut la mesquita del Xúquer de València, "també hem rebut injúries per telèfon. Van ser trucades molt breus, dues o tres paraules, i penjaven".

2. Bandes llatines: Latin King

El Ministeri d'Interior va assenyalar que prominents membres de bandes llatines han fugit de Madrid cap a uns altres llocs d'Espanya, principalment cap a Alacant, Castelló i València. En l'informe de la comissaria General d'informació (que és citat en la premsa del dia 9 de febrer de 2006), també s'assenyala la possibilitat que els caps estan fugint per reclutar nous membres per als Latin King a les ciutats esmentades.

Tot sembla haver estat originat per la pressió policial al rei Ilatí a Madrid el desembre del passat any, el resultant d'aquesta pressió Latin King foren 30 detencions, encara que el seu cap

Romel Vinicio Pinto Rosero, àlies *King Jordan*, va deixar Madrid per refugiar-se a València en casa d'una amiga. Les seues intencions, segons Luis Felipe Martínez, diputat de la Generalitat, no consistien a organitzar una estructura en la nostra ciutat ni a reclutar membres per a la seua colla violenta. Però, Romel Vinicio va ser detingut el 7 de febrer a València, aquesta detenció fou associada, almenys, amb dues matances l'any passat a Madrid i amb tres violacions.

3. Agressió de joves a persones “sense sostre”

(*El País*, 2 de novembre de 2002)⁴

La policia va detenir set joves que gravaven en vídeo les seues agressions a persones indigents o “sense sostre”. Les detencions es varen produir després que un veí alertara la policia que un grup de xavals estava agredint un indigent a la Plaça de Maragall de Barcelona. La policia els va intervenir una càmera casolana de vídeo i una cinta en la qual apareixen gravades les agressions que han fet envers diversos indigents. Tots els joves tenien entre 19 i 20 anys, i cap d'ells tenia antecedents penals. Un dels arrestats era un estudiant d'enginyeria, un altre de pròtesi dental i la resta estaven en Batxillerat o treballaven en professions manuals. Tots vivien en el barri proletari de Nous Barris i tres presentaven estètica *skin*.

En diversos moments de les gravacions es pot apreciar els detinguts consumint drogues i alcohol al carrer o en domicilis propis, els efectes que els provoquen els tòxics i com tramen nous atacs o es burlen de les reaccions de les seues víctimes en el moment que varen ser atacats per ells.

El jutge va enviar a la presó tres dels detinguts i va escriure en la seua resolució que:

[...] los tratos degradantes ocasionados a los mendigos constituyen no únicamente un menosprecio o vejamen a unos o varios seres humanos, sino también una transgresión de la condición humana en la esfera del infranqueable claustro de la ética y la moral de la persona.

4. Les xiquetes soldat

Segons la Cadena Ser, el 12 de febrer de 2006, amb les següents dades facilitades per UNICEF i les Nacions Unides: “hi ha més de 500.000 xiquetes entre 8 i 16 anys que són soldats. Segons la Coalició espanyola per finalitzar amb la utilització dels menors en els conflictes bèl·lics, exposen que les xiquetes soldat representen el 40% del nombre total de combatents menors d'edat, que són explotades per cuinar, netejar els campaments i servir com a esclaves sexuals per a les tropes, han rebut agressions físiques extremes i abús psicològic, també porten armament pesat d'un lloc a un altre, i fins i tot les obliguen a disparar contra aquells que els diuen, són els enemics.

Aquestes xiques soldat poden quedar-se embarassades a partir dels 11 anys, de vegades les obliguen a avortar en situacions en què perilla la seua vida cada vegada que es queden encinta i unes altres vegades, són mares a aquesta edat. La gran majoria manté una rancúnia i un autèntic rebuig cap als homes. Quan aconseguen escapar d'aquest malson i

⁴ Fa més d'11 anys ja s'assenyalava un delicte que havia anat creixent exponencialment en sols de quatre a dos anys a persones “sense sostre”, prostitutes, immigrants d'unes altres ètnies, joves d'idees “rojes”, etcètera, practicada per persones d'ideologia neonazi. Actualment, les gravacions es fan amb el mòbil i es penjen en webs pronazis al voltant del món. Els delictes han augmentat en violència, crueltat i freqüència.

tornar als seus llocs d'origen són desestimades per la seua família i els seus coneguts perquè ja han perdut la virginitat.

Soldats dels cascos blaus espanyols varen presentar un informe a UNICEF i l'ONU en què denunciaven que aquestes xiquetes comproven impotents la total impunitat dels seus agressors i raptors. Elles, diuen els soldats, són invisibles, són discriminades i excloses dels processos de desarmament, rehabilitació i integració després de les guerres. A més de les ferides de guerra (físiques i psicològiques) contrauen malalties de transmissió sexual. Com, en principi, no lluiten en el front, no reben els beneficis oferits als soldats masculins, i pateixen la violència secundària perquè són dones.

Hi ha un altre problema seriós. Països que cooperen en els processos de desarmament i reintegració només financen els primers vuit mesos dels joves soldats després de deixar l'exèrcit, a més d'incorporar-se programes de rehabilitació insuficient, amb poc de personal especialitzat i sense cap seguiment. Destruir la vida d'una xiqueta o d'un xiquet de 8 anys exigeix molt més que vuit mesos, un centre de recepció o transició a reajustar-los als seus llocs d'origen... pot ser no capaç d'esborrar les marques i les ferides de guerra, i no em referisc a les causades per les armes d'aquells que diuen que són els seus enemics.

TEMA 4

ACTIVITAT 4.1.

Tenint en compte el que hem donat en el Tema 4 (i els tres anteriors), quines qüestions, propostes o programes podríeu proposar davant del cas següent, i dins del Practicum II?

EL CAS DE MARCOS

Marcos, amb 16 anys, ha entrat en un centre per complir una mesura de dos anys d'internament. La seua mare és de classe social mitjana-alta. El seu pare va morir en un accident de cotxe quan Marcos tenia 7 anys, i des de llavors la mare pateix una depressió que li ha impedit tenir una bona relació amb Marcos, així com un seguiment i ajudar-lo amb els seus problemes. Així, la majoria de les vegades ha estat atès per la seua tia i una criada de confiança.

Marcos és intel·ligent, però presenta un retard escolar de dos anys per no parar atenció i interès en els estudis. Des de l'edat de 12 anys ha tingut continus canvis de l'escola, amb expulsions, amenaces als mestres i baralles amb companys d'equip. Només té un parell de bons amics, cosins, que estan preocupats per ell i l'aprecien.

Marcos ha de complir una mesura de dos anys per haver comès un robatori en una botiga, trencant la pèrdua durant la nit. Robar cose val 3.000 euros. Ho va fer en companyia de dos xics més, també d'una bona família, però que necessitaven diners per consumir cocaïna. Marcos no està "enganxat" a la cocaïna, encara que l'ha provada alguna vegada.

Marcos ix amb una xica, que ha amenaçat de deixar-lo si no es "redreça". Ell pareix que estima la xica, però no sap com canviar. L'escola l'avorreix i ara l'esperen dos anys en un centre de detenció. Ell es refereix també als adults, però sempre intenta fer el que li dóna la gana. És agradable, però impulsiu. Té habilitats socials amb la gent, però té dificultats per fer alguna cosa productiva amb la seua vida i per eixir dels problemes que es busca. Per això menteix molt i, al final, l'inxampen.

ACTIVITAT 4.2.

Informe de cas-disseny d'intervenció i programa per a un cas de violència filial en un centre de reforma.

A continuació us presente el cas de Mohamed amb la informació tal com la vaig trobar (sense canviar una paraula) on l'apartat 3 seria el motiu d'aquesta activitat. Observant el cas de Mohamed, i tenint en compte el que ja em fet a classe, elaboreu l'esbós d'un **programa individualitzat d'execució de mesura judicial d'un període d'internament de sis mesos, amb el cas que vàreu escollir en l'activitat 2.2. (Tema 2).**

MOHAMED

1. Fets provats

(a) El dia 13 de desembre de 2005 hi ha una denúncia cap al menor per un delictes de maltractaments habituals en l'àmbit familiar.

Fallada

Convivència amb una altra família, centre o grup educatiu per temps de 3 mesos.

(b) Sobre les 17 hores del dia 24 de gener de 2006, el menor va arribar al seu domicili i li va demanar a la seua mare diners, i en negar-se aquesta, el menor va començar una discussió amb la seua mare que va continuar en el carrer on el menor li va llançar diverses pedres i va aconseguir colpejar la seua mare en el gluti i el peu dret.

Fallada

Mesura de 4 mesos de convivència en grup educatiu.

2. Informe de l'equip tècnic (2006.01.12)

El menor de 15 anys, nascut al Marroc, va a les dependències del jutjat detingut per la policia i acompanyat per la seua mare.

La seua actitud davant l'exploració és positiva i col·laboradora. Se l'observa lúcida, conscient i orientat espai-temporalment. Capacitat de comprensió adequada, respon correctament a les qüestions plantejades.

El menor viu a Espanya des de fa uns 3 o 4 anys amb la seua mare. Durant aquest temps ha estat ingressat en diversos centres de protecció a Almeria i a la ciutat de Múrcia, on ha protagonitzat diverses fugues, ja que el menor manté la negativa a romandre en el centre. Actualment, conviu amb la seua mare en un pis que comparteixen amb unes altres xiques marroquines.

En l'àmbit familiar s'aprecia una notable desestructuració. El pare i els germans majors viuen al Marroc i amb ells no manté cap contacte. Amb la mare les relacions pareix que estan molt deteriorades.

El menor sap llegir i escriure, ja que, segons manifesta, ha estat matriculat en diversos col·legis, sense saber precisar-ne noms. Actualment no realitza cap activitat formativa tot i que té tan sols 15 anys, i passa la major part del dia al parc amb els amics o jugant al futbol.

Nega que consumisca substàncies psicoactives habitualment.

3. En el centre educatiu ALEA se li han fet diversos informes, de fet (uns 5) per faltes de respecte (al subdirector, els educadors, els companys, etc.): insults, crits, espentes, alçar el puny agressivament.

3. Programa individualitzat d'execució de mesura del període d'internament (2006.02.28).

Composició familiar: mare i menor, tots dos sense ocupació. Del pare no consta cap dada.

1.1. HISTÒRIA SOCIAL

El menor és el petit de 4 fills de la relació mantinguda entre Mohamed (el seu pare) i Fatiha (la seua mare), tots oriünds del Marroc. El menor diu que el seu pare té 17 fills de la seua relació anterior.

Segons el menor, al Marroc el seu pare va exercir diferents treballs, i la seua mare treballava en la venda ambulants. Quan té uns 4 anys, els seus pares se separen i es queda amb la seua mare. Després, la seua mare emigra a Alemanya amb familiars que hi resideixen i el menor es queda al Marroc sota la cura de les seues germanes. Després, la seua mare arriba a Espanya i s'instal·la a Mazarrón (Múrcia), i és quan el menor va a viure amb ella, transcorreguts 4 anys des que va venir a Europa. El menor diu

que des que viu ací amb prou feines ha tingut contacte amb el seu pare i els altres germans.

La mare del menor ni entén ni parla castellà (el menor fa d'interpret); no treballa, i assenjala que tenen reconeguda una minusvalidesa física, i que obtenen els ingressos econòmics amb què compten del lloguer de llits a uns altres immigrants en el pis en què viuen; a més, compta amb els ingressos del lloguer d'una casa del Marroc.

El menor diu que des que va arribar a Espanya el seu comportament sempre ha estat disruptiu, relacionant-se sempre amb uns altres menors d'ambients marginals, cometent actes delictius, encara que assenjala que en no tenir edat per exigir responsabilitat penal ha estat ingressat en centres d'acollida a Almeria, Granada i Múrcia, no sabent concretar més informació.

Amb la seua mare, viu en un barri de latent conflictivitat; el seu grup d'iguals (de la seua mateixa edat i més grans que ell) també hi resideixen, i al costat dels quals reconeix que manté conductes disruptives i delictives, així com que consumeix haixix.

Diu que al Marroc tot just va acudir a l'escola, reconeix no saber llegir ni escriure en àrab. Diu que a Espanya ha començat 1r d'ESO a l'IES de Cartagena, però la setmana de l'inici del curs el van expulsar per barallar-se amb un company.

Diu que la relació que manté amb la seua mare és conflictiva, hi discuteix bastant, fins i tot l'ha agredida i per això va ser internat tres mesos l'any passat.

1.1. DINÀMICA FAMILIAR

Segons el menor, ha estat marcada per la conflictivitat d'ell amb la seua mare, perquè tot i que la seua mare tracta d'imposar algun tipus de normes, reconeix no en compleix cap, i actua sempre sense control i segons els seus interessos. Actualment la seua relació està molt deteriorada, sense afecte del menor cap a la mare; i diu que no té cap intenció d'anar a viure de nou amb la seua mare.

Des que va ingressar manté contacte telefònic amb la seua mare, però el to de veu del menor denota conflicte i després de penjar està nerviós.

1.2. SITUACIÓ SANITÀRIA

Normal, a esperes de revisió mèdica.

HABITATGE

Llogat, amuntegament (uns altres inquilins immigrants), dorm amb la seua mare.

1.1. Àrea psicològica

- Actitud en l'entrevista: participatiu, correcte, introvertit, sincer i ansiós.
 - Durant l'avaluació (i encara dominant el nostre idioma) ha utilitzat la seua condició d'estranger per no donar informació; ha estat poc col·laborador. Per això, la fiabilitat de les proves (MACI) i el Factor G (escala 2 de Catell) no és alta. La informació obtinguda ha estat bàsicament per observació directa i en la informació aportada pels equips educatius i directiu del centre.
1. Es relaciona per mitjà de bromes pesades i provocacions, amb dèficits per: establir relacions afectives, identificar i expressar els seus sentiments i emocions (és gairebé impossible); això dona al menor un caràcter fred i amb una gran dificultat per transmetre emocions sinceres. No s'implica afectivament en els seus intercanvis (duresa emocional i rigidesa afectiva).
 2. Percep l'ambient hostil i provocador; és molt susceptible i reacciona de manera defensiva i agressiva. El seu locus de control és extern, manca d'empatia, es mou en funció dels seus interessos, actua sense pensar en les conseqüències i és impulsiu. Té un escàs autocontrol, reacciona agressivament davant la frustració. Té uns alts nivells

d'ansietat.

3. Hàbits

Cuida molt la seua imatge. Té correctes hàbits higiènics. No obstant això, durant els àpats increpa i provoca els seus companys amb comentaris inoportuns, el que causa enuig o burla d'aquests, havent de intervenir l'educador.

Activitats

Té problemes per mantenir l'atenció i la concentració; fins i tot impedeix el bon desenvolupament de les activitats.

Protesta, mostra inconformisme amb la vida en el Centre. No assumeix ni accepta les normes. Aquesta actitud és habitual quan les normes no beneficien els seus interessos.

Li agrada transmetre la imatge de "xic dolent i provocador". Tendeix a mostrar-se com a model negatiu i busca la provocació i el conflicte com a mode d'integració en el grup. No obstant això, en les activitats individuals mostra millors actituds, és treballador i aplicat. Ressalta en activitats físiques.

TEMA 5

ACTIVITAT 5.1. / 5.2.

Cal llegir els dos casos següents, agafar notes al voltant del perfil dels dos delinqüents i portar-los a classe per a comparar el fet per vosaltres amb un vídeo.

5.1. CAS CHARLES MANSON

Milles Charles Manson va nèixer l'any 1934. La seua mare no recordava el dia i mes exacte del seu naixement. Ella era una dona amb una personalitat inestable i dependent i va tenir Manson a l'edat de 16 anys, la seua joventut no va fer possible que es fera càrrec de manera competent del seu fill; així que el va abandonar a la seua família i se'n van fer càrrec diferents persones. Entre familiars diferents de la seua mare. Els seus avis materns cuidaven d'ell mentre la seua mare i el seu oncle cometien robatoris a les gasolineres. Com era d'esperar, la mare de Manson fou arrestada i empresonada i el fill es va quedar amb els seus avis fins que va decidir anar a viure amb la seua tia.

La mare de Manson, una vegada alliberada, tornà a pel seu fill. Junts van començar una vida nòmada, sempre fregant la llei fins que la seua mare va trobar un home nou. Davant la indiferència del seu nou company pel xiquet, la mare de Manson el va abandonar en una llar per a xiquets. D'aquesta manera, la vida de Manson es va convertir en un anar i venir de reformatoris i llars tutelades, ell va cometre nombrosos delictes com robatori de cotxes i menjar, contínuament incomplia la llibertat condicional, i intentava fer front al sadisme de les institucions. Això ocasionava una ira crònica i un ressentiment de Manson que no va abandonar mai ni en la seua vida adulta, i es va convertir en un adult jove ressentit amb la societat i disposat a venjar-se de tots els mals que aquesta societat havia fet.

A partir dels 16 anys va passar per nombrosos reformatoris, fins que va ser posat en llibertat, sota la tutela dels seus oncles materns. Més tard va conèixer la que seria la seua primera esposa l'any 1955. Encara que Manson va fer esforços reals per portar una vida normal en el seu matrimoni, la influència d'una persona major que ell i el robatori d'un vehicle per aquesta persona, el varen portar al seu declivi. Fou arrestat i empresonat durant cinc anys. Més tard, després de cometre un delicte per passar la frontera estatal amb dues xiques i per intentar passar un xec fals, va ser novament perseguit. Ell va fugir a Mèxic, però va ser capturat de nou. En aquesta ocasió, la condemna va durar 10 anys, quan va eixir de la presó tenia 32 anys, i va ser llavors quan s'inicia la formació de la seua secta "nova família" a la finca Spahn.

Durant l'estiu del 1969, una onada de crims va commocionar la ciutat de Los Angeles. Un total de set assassinats en la part nord de la ciutat varen ser comesos entre el 27 de juliol i el 9 d'agost. Després d'aquesta onada de crims i l'assassinat de Sharon Tate (esposa del director de cinema Roman Polanski, quan ella tenia 26 anys i en una estat avançat de gestació)

i diversos dels seus amics, la “família Manson” va ser capturada i se li van imputar 12 assassinats, diversos robatoris i 10 intents d’assassinat. Avui, Manson, i la resta dels assassins de la seua secta compleixen condemna a diverses presons a Califòrnia (Garrido, 2003).

5.2. EL CAS FERNANDO

Fernando és un pres de 30 anys que actualment esta complint una condemna de 15 anys i té un cas pendent. El tema presenta doble problemàtica: penal i penitenciària. La seua carrera criminal es compon d’una gran versatilitat criminal. Ell ha comès diversos robatoris, delictes de lesions i amenaces i desobediència per no assistir a una conferència de reconeixement, entre altres. Fernando és el major de tres germans. Els seus pares viuen encara i estan divorciats. Ha viscut durant la seua infantesa i adolescència a diferents cases (amb els seus pares, amb una de les seues germanes i quan es va independitzar), en l’actualitat manté relació amb el seu pare i germanes, i confessa que ignora el parador de la seua mare, que demostra un clar ressentiment cap a ella.

Als 15 anys va abandonar per primera vegada la llar familiar per anar a casa d’uns amics, però tornà amb els seus progenitors als pocs dies. En la seua família, el seu pare va complir condemna per tràfic de drogues. Actualment només una de les seues germanes manté contacte amb ell.

Quan cursava l’ensenyament primari va ser portat a un psicòleg pel seu escàs rendiment escolar. Va finalitzar, no sense esforç, l’ensenyament obligatori i un primer curs d’FP, però el seu mal ajustament escolar va fer que abandonara prompte els estudis. Confessa que mai li va agradar anar a classe però es considera una persona extraordinàriament intel·ligent. A més, confessa que durant la seua edat escolar va fer moltes gamberrades i va arribar a tombar una paret de l’institut amb un pedra.

Realitzava activitats extraescolars com mecanografia i un curs de preparació de bombers. Tanmateix, la seua afició preferida eren les arts marcial.

Durant la seua adolescència va formar la seua pròpia colla, de la qual es va proclamar el líder indiscutible, i es dedicaven a cometre petits robatoris i obrien cotxes. Als 14 anys el detenen per primera vegada després d’una baralla. Als 25 anys el condemnen després de cometre un delicte de robatori. El mòbil del delicte solen ser sempre els diners, excepte un delicte de lesions que va acabar en resultat de mort, i que atribueix a qüestions familiars.

Fernando mai no ha gaudit d’una bona posició econòmica, per la seua itinerant vida laboral i la irresponsabilitat manifestada en els seus treball. Diu que es nodreix dels diners obtinguts dels seus estalvis i dels seus “tripijocs”: robatoris, tràfic de drogues, i petits treballs (diu que és un manetes).

Ha tingut dues parelles sentimentals, amb la primera va tenir un fill i va coniar amb ella entre quatre i cinc anys (no ho recorda bé), des dels 16 als 22 anys. Tampoc no recorda amb exactitud quant de temps va estar amb la seua segona parella, potser entre tres i quatre mesos. Sempre deixava les seues parelles per avorriment i va mantenir freqüentment diverses parelles sexuals alhora. Aquestes infidelitats les justificava per les proporcions noves que li proporcionaven les diferents parelles i perquè, segons ell, les seues pròpies parelles feien el mateix. Es vanta d’haver estat capaç d’enganyar les seues parelles sense que ells ho notaren i

presumeix a més de ser un gran actor, i afirma ser capaç de fingir un enamorament per aconseguir relacions sexuals amb desconegudes, cosa que el satisfà especialment.

Ha provat tot tipus de drogues, inclosa l'heroïna, amb la qual afirma haver tingut problemes d'addicció. També ha ingerit ansiolítics sovint. Actualment consumeix unes grans quantitats d'alcohol, cosa que considera normal. El seu pare va tenir problemes amb la beguda, diu: "l'he vist mamat moltes vegades, encara que ara no beu tant".

Li agrada relatar les seues baralles amb tot detall. Persegueix donar una imatge de dur i fantasieja amb el fet que moltes persones li tenen por (Garrido, 2003).

ACTIVITAT 5.3.

Mites i mentires sobre l'agressor de dones a la parella

Cal que llegiu el cinc mites i les mentides que hi ha al voltant dels agressors a la parella escrit per Aroca i Garrido (2005) dins el programa de prevenció primària i secundària "La Màscara del Amor" i el llibre "L'Infern de Marta". Una vegada feta aquesta primera activitat, heu d'escollir dos dels cinc punts i penseu i raoneu si esteu d'acord o no amb el que posa i per què, per obrir un debat a la classe. No es valoraran les opinions personals.

1. Els homes són necessàriament violents. Les xiquetes tenen una tendència a ser submises i a suportar el maltractament.

Els xiquets que viuen en llars violentes se senten espantats i confosos. Tenen un alt risc d'experimentar problemes de conducta, aprenentatge, problemes físics relacionats amb l'estrès i els problemes d'addicció. Els xiquets aprenen mentre observen i veuen que la violència funciona (s'aconsegueix el que es pretén aconseguir) especialment si s'utilitza contra algú menys poderós o fort. Aprenen que està bé solucionar problemes i controlar els altres mitjançant la violència, especialment quan no hi ha cap intervenció que la frene (teràpies de parella, tractaments psicològics dels agressors, escoles de pares, etcètera).

La creença que el "comportament inadequat" de la dona (d'acord amb la parella, la família o la societat) necessita la correcció de l'home perquè s'"eduque", pot fer que una xica accepte un càstig, un insult, una humiliació... de la seua parella, per haver fet alguna cosa malament, i perquè així ho ha vist a casa seua.

2. Les dones maltractades són masoquistes i boges, provoquen i gaudeixen del maltractament.

Les dones no provoquen ni mereixen el maltractament. Mereixen una vida lliure de violència com qualsevol altra persona, siga del gènere que siga. Les reaccions de la dona maltractada davant de la violència són les normals i necessàries per sobreviure evitant enfrontaments o no portant la contrària a la seua parella. Ella no està boja ni gaudeix del maltractament. Generalment el que sent és culpabilitat, por, impotència, debilitat i vergonya. Segueix esperançada que la seua parella canviarà. Sobretot quan l'agressor (davant la por de perdre-la per les seues pallisses) mostra remordiments o promet que canviarà.

3. Els homes que maltracten la seua parella estan malalts i no són responsables de les seues accions.

El maltractament és un comportament après de les experiències de la infància i dels missatges socials que justifiquen la violència contra les dones. Els homes que maltracten les seues dones o els seus fills són, en general, molt seductors i agradables, en particular si viuen en una classe social mitjana o benestant. També poden ser excel·lents veïns i complidors del treball. Si realment estigueren malalts, serien violents no només dins de la llar, sinó també fora d'ella, perquè no podrien controlar-se. Pocs d'ells presenten alguna patologia, només un 10% dels casos de maltractament a la dona. Els agressors no estan fora de control ja que peguen en llocs del cos no visibles (encara que de vegades se'ls escapa la mà) i posa fi a la pallissa abans de matar la víctima.

Saben quan, on, com i qui agredir; controlen i són conscients de la seua conducta agressiva perquè decideixen quan utilitzar-la i contra qui, per tant saben el que fan; cosa bastant anòmala en les persones que pateixen alguns tipus de bogeria.

4. La violència cap a la dona és provocada per l'alcohol i les drogues.

Aquesta creença s'ensorra quan s'evidencien episodis de violència sense que l'home estiga sota els efectes de l'alcohol o les drogues.

És cert que l'alcohol i les drogues són factors de risc, ja que redueixen els llindars d'inhibició (donen valor al covard del maltractador per agredir) però no produeixen la violència. No obstant això, molts maltractadors no abusen ni de les drogues ni de l'alcohol i, molts consumidors de drogues o alcohol no són violents. Són dos problemes distints que han de ser tractats per separat.

5. Els agressors de dones poden canviar si la seua parella s'hi obstina.

Alguns dels homes que colpegen poden aprendre a ser responsables del seu propi comportament i poden aprendre maneres no violentes d'actuar o comunicar-se, en particular els que tenen capacitat de reflexió i no han estat agressors molt intensos. Òbviament, els canvis només es produiran si el violent pren consciència del seu problema i vol solucionar-lo, i demana ajuda especialitzada. Però això és una cosa molt difícil, ja que normalment no accepten la responsabilitat del que fan. En cap cas de maltractament és responsabilitat de la víctima que la seua parella canvie. Ja hi ha programes a Espanya per a agressors de dones, però són molt incipients.

TEMA 6

ACTIVITAT 6.1.

Teràpia davant un cas de violència filial a analitzar per vosaltres

El cas està tret de: EUNTF (Escola Basconavarresa de Teràpia Familiar) col·labora amb l'Associació Educativa Berritzu en la intervenció terapèutica amb menors i famílies que han arribat al jutjat per presentar denúncies de violència filio-parental.

Després de llegir i analitzar la teràpia portada amb el cas següent: què no s'ha fet en l'anterior cas, segons el que hem tractat en els temes 2 i 6?

- Fets. Al principi del 2004 la relació entre el fill i els seus progenitors es caracteritza per freqüents discussions amb agressió verbal i desqualificacions mútues. En una d'aquestes discussions carregà físicament contra la seua mare i aquesta la va denunciar.
- Sentència judicial: una mesura ambulatoria en què el menor està obligat a fer treball educatiu i una teràpia psicològica durant un any (fins a la seua majoria d'edat).
- L'equip tècnic d'educadors proposen als progenitors que col·laboren i facen teràpia familiar durant un any. L'accepten voluntàriament ja que la sentència no els inclou a ells sinó al seu fill. Encara que el pare no està molt convençut d'assistir a teràpia però ho farà "per ajudar la seua dona i perquè ella li ho ha demanat". A més, els progenitors mantenen el discurs que faran la teràpia "per ajudar el seu fill", determinant d'aquesta manera que el problema sols el té ell.

Una nota: transcorregut un temps de teràpia, els progenitors amenacen de deixar-la si el seu fill no comença a tenir canvis. El fill diu que sí a la teràpia però no vol fer-la amb la seua mare i pare.

—El pare té 52 anys, és taxista. Deixa que els altres facen per ell (especialment la seua dona). Pareix que el pare i el fill no es porten tan malament. Fins i tot en la teràpia riuen junts, com còmplices.

—La mare té 51 anys, és analista química en un laboratori. Està molt angoixada i deprimida, ataca molt el seu fill, el desqualifica i critica contínuament.

—El fill té 16 anys i 11 mesos, ha deixat els estudis i no treballa. Adopta una actitud defensiva se li diga el que se li diga. No fa res. Diu que quan tinga 18 anys es traurà el carnet de conduir i trobarà un treball (li queden 13 mesos per complir els 18 anys). Diu que la culpa que ell estiga així és de la seua mare per que mai li deixa fer res. No recorda amb exactitud l'episodi violent que va acabar en denúncia. Consumeix i ven cànnabis.

 Informació adient:

- Després de la denúncia el fill ha repetit episodis de violència cap a ambdós progenitors.
- L'adolescent no ho sap, però quan faça 18 anys rebrà una important herència, i els progenitors estan preocupats.
- Tant la mare com el pare han treballat sempre fora de casa. La mare va contractar en diferents ocasions xiques per a la cura del seu fill i el treball domèstic, però mai no va estar del tot satisfeta amb elles. Ella ha estat sempre molt sobrecarregada amb el treball dins i fora de casa i la cura de la gent gran de la seua família (àvia, tia i ara el seu pare amb demència).
- L'adolescent no va donar especialment problemes durant la infància, fins als 13/14 anys que va començar a tenir problemes en l'institut pel que fa a rendiment i comportament. El van canviar d'institut i es va ajuntar amb un company conflictiu, en aquest centre va tenir seriosos problemes i el van expulsar a ell i al seu nou amic. A partir d'aquest moment les discussions a casa es van incrementar i van agreujar, i arribaren a l'agressió física a la mare.
- Actualment, fill i progenitors (especialment, la mare) es relacionen i comuniquen des de l'enfrontament, la discussió, la crítica constant i les desqualificacions mútues.
- El fill espera que els seus progenitors canvien i aquests esperen que siga ell qui canvie, motiu pel qual estan en una situació sense eixida.

 Períodes del procés terapèutic-tractamental

- Sessions de la 1 a la 7 amb la família completa
- De la 8 a la 17, per separat (progenitors i fill)
- De la 18 a la 27 es torna a reunir la família (aquí s'introdueix un equip tècnic darrere de l'espill).

 Hipòtesi de treball

1. Han tingut el seu fill de majors, és un fill consentit i mai no li han posat límits (l'han tractat d'igual a igual), en l'adolescència s'intenta situar jeràrquicament per damunt dels seus progenitors, aquests no li ho permeten i hi ha conflicte.
2. Pot ser que la mare haja sobreprotegit el fill, i aquesta siga l'única manera que aquest troba per entendre i establir la seua autonomia. El pare pareix bastant absent psicològicament. El problema pareix haver distanciat la parella (igual estaven abans dels fets).
3. Els dos progenitors han treballat sempre fora de casa. Podria ser que el fill haguera patit alguna mancança afectiva en la seua infància i ara estiga actuant amb ells pel conflicte que arrossega.

 Treball diagnòstic en 1a-7a sessió

- a) Dificultat en l'exercici de l'autoritat i imposició de límits per part dels progenitors.
- b) Impulsivitat i manca de control per part del fill.
- c) Agressions verbals i psicològiques mútues.
- d) Desqualificacions mútues.
- i) Disfuncionalitat en l'estructura familiar.
- f) Malestar emocional pel que succeeix.

 Objectius de la teràpia:

1. Millorar la comunicació entre els tres.
2. Canvi de l'estil relacional de la família.
3. Reforç del subsistema parental en l'exercici de les seues funcions.
4. Suport al fill per al seu procés d'ésser autònom, independent dels progenitors.

 Què va passar al llarg de la intervenció?

- Cadascú va continuar pensant que l'altre era responsable de la situació, “no hi va haver motivació real per al canvi”.
- El fill continuava apàtic, sense expectatives de futur i de responsabilitat en la seua pròpia vida. Es prioritza el treball.
- És va mantenir l'alt deteriorament de la comunicació interpersonal (parella, fill-pares, pares-fill).
- El fill es va centrar més en desqualificar el pare. Mostrava patiment per l'actual distància física i emocional entre ell i el seu pare. El pare passa poc de temps a casa, li retreu el seu fill. I diu que s'ha sentit abandonat per la seua mare en la infància, això no ha canviat.
- Continuà: la fredor afectiva intrafamiliar; la distància entre la parella; els progenitors no posaven límits i normes de forma conjunta; la mare va dir que el fill continuava maltractant-la psicoemocionalment.
- El fill torna a ser denunciat per la mare en trobar quantitats importants de cànnabis a la seua habitació. Aquesta vegada entra en un centre de reforma.

✓ **Al finalitzar la teràpia:**

- Desapareix la violència física però no la psicològica.
- Continuen amb menys freqüència les agressions verbals i desqualificacions, però continuen.
- La mare posa els límits i el pare els comunica al fill adoptant una posició més activa, però no comparteixen la tasca d'educar conjuntament.

ACTIVITAT 6.2.

Després de llegir i analitzar detingudament el fragment escrit per l'assassí del rol, què caldria fer amb ell (a nivell tractamental i d'intervenció) tenint en compte tot el que hem donat al curs? Raoneu la proposta.

FRAGMENT DEL DIARI DE L'ASSASSÍ DEL JOC DEL ROL

Eixim a la 1.30 (30 d'abril de 1994). Havíem estat esmolant ganivets, preparant els guants i canviant. Triem el lloc amb precisió. (...) Se suposava que jo era qui havia de tallar-li el coll. Jo seria qui matara la primera víctima. Era preferible atrapar una dona, jove i bonica (encara que això últim no era imprescindible, però sí saludable), un vell o un xiquet. (...) Una velleta que va eixir a traure les escombraries se'ns va escapar per un minut, així com dos parelletes de nuvis (maleïda mania d'acompanyar les dones a casa! ...) Vaig veure un *tio* caminar cap a la parada d'autobusos. Era grosset i major, amb cara de ximple. Va seure a la parada. (...) El pla era que trauríem els ganivets en arribar a la parada, l'atracaríem i li demanaríem que ens oferira el coll (no tan directament, és clar). En aquest moment, jo li ficaria el ganivet a la gola i el meu company, en el costat. La víctima portava sabates *cutres* i uns mitjons ridículs. Era grosset, rabassut, amb una cara d'al·lucinat que venia de gust colpejar-la, i una papereta imaginària que deia: "vull morir" (...).

Ens plantem davant seu, traiem els ganivets. (...) Jo em vaig començar a enfadar perquè no li podia veure bé el coll, i la primera vegada cal fer les coses bé. (...) Llavors li vaig dir que aïçara el cap, ho va fer i li vaig clavar el ganivet al coll. Va emetre un so estrangulat. Ens va cridar fills de puta. Jo vaig veure que només li havia obert una esclatxa (tampoc encertava a donar-li una bona punyalada al coll. Va començar a dir "no", "no" una vegada i una altra. Em va apartar d'una espenta i va començar a córrer. Jo vaig córrer darrere seu i el vaig poder agarrar. El vaig agafar per darrere i el vaig intentar seguir degollant. (...) Seguim forcejant i rodem. "Llança'l al terraplé, cap al parc (...) allà el podrem matar a gust", va dir el meu company. En sentir això, la presa es va debatre amb molta més força (...) ja començava a molestar el fet que ni moria ni s'afeblia, fet que em cabrejava bastant. (...) El meu company ja s'havia cansat d'apunyalar-lo a l'atzar. Seguia viu, sagnava pertot arreu. Allò no em va importar gens ni miqueta. És espantós el que tarda a morir un idiota, era una cosa increïble i espantosa. Vaig veure una porqueria blanquinosa eixint-li de l'abdomen, i em vaig dir. "Com em passe..." (*El País*, 1994.06.09).